

Balogh Margit köszöntése

Nehéz dolog születésnap i köszöntést írni egy kolléganőnek, hiszen az udvariatlanság esetének kiküszöbölése érdekében folyamatosan kerülni kell az évek számának említését, pláne úgy, hogy nemcsak barátoktól, hanem régi kollégáktól, sőt tanítványoktól is érkeznek az ünnepeltet méltató gondolatok. Maradjunk hát a „boldog születésnapot!” általános és nagyon komolyan gondolt jókívánságánál, és – mégis csak történészekről lévén szó – annak a ténynek a megállapításánál, hogy akárki, akármilyen régóta ismeri

Balogh Margitot, mindig, mindenkor fiatalos és energikus egyéniséget ismert meg személyében. (Tudományos dolgozatban ide lábjegyzetet kellene illeszteni azok nevének felsorolásával, akik e tényt készek megerősíteni – ez alighanem meghaladná jelen, szerencsére nem tudományos dolgozat műfajú köszöntés terjedelmét.)

Balogh Margit az ELTE BTK-n szerzett magyar-történelem szakos diplomát, majd ugyanott volt tanársegéd, TMB-ösztöndíjas (bocsánat a nagyon-nagyon fiataloktól, ha már nem tudják, hogy az mi is volt), azóta az MTA tudományos kutatóintézetében (ma már annak jogutódjában) dolgozott és dolgozik. Egy évtizedig a Társadalomkutató Központban igazgatóként vezette is azt, előtte és utána pedig a „Törttud” tudományos főmunkatársaként.

Születésnapján visszatekintve pályafutására a száraz életrajzi adatok mellett talán fontosabb, hogy a modern kori magyarországi egyháztörténet-írás kiemelkedő és példamutató egyénisége. Sokan csak az általa is ismert és kedvelt „KALOT Margit” becenéven hallottunk róla először, mert kandidátusi disszertációjának témájából máig és még jó ideig nehezen meghaladható alaposágú monográfiát, illetve tanulmányokat készített. Mesteréhez, későbbi szerzőtársához, Gergely Jenőhöz hasonlóan a 20. századi magyarországi katolikus egyháztörténet-írás ismert egyénisége lett, a vonatkozó témájú publikációkban az a ritkább eset, ha nem bukkan fel a neve. Számos témakörrel foglalkozott, és minden tanulmányára igaz, hogy lenyűgöző mennyiségű levéltári forrásra támaszkodva készítette el a „szakmaiság” ismérveit mindenkor felmutató írásait. A „szakmában” mindenki tudja, hogy egy lábjegyzetben szereplő levéltári jelzet olykor hány

munkaórát, fáradtságot, töprengést takar – és Balogh Margit munkáiban jó sok tartalmas hivatkozással találkozhatunk. Ha egyháztörténet-író nemzedékeinkre majdani utódaink visszatekintenek, talán gondolhatják, hogy Balogh Margit „jó időben volt jó helyen”, vagyis pályája akkor kezdett felívelni, amikor a rendszerváltás gyümölcseként a hazai egyháztörténet-írás levethette az addig csak így-úgy lazuló ideológiai-politikai béklyókat. Nekik hadd üzenjük, hogy ez persze lehet igaz, csak hogy az ölbe pottyant lehetőséggel élni is tudni kellett, és ez bizony sokaknak nem sikerült – ellentétben Balogh Margittal, aki szorgalmával, tehetségével és ennek eredményeként született publikációkkal érdemelte ki helyét az egyház-historiográfiában.

A Horthy-korszak egyháztörténete mellett egyre többször foglalkozott az 1945 utáni államszocialista rendszer(ek) egyházpolitikájával, a vallási közösségek és hívő emberek üldöztetésének dokumentálásán túl felkeltette a figyelmét, hogy e letűnt, de jelenünkbe kapaszkodó világban hogyan születtek politikai döntések, milyen motivációk, mozgatórugók rajzolhatók meg a ránk maradt forrásokból. Az egyháztörténeten belül különböző műfajokban alkotott, szerkesztett forráskiadványt, írt rövidebb és hosszabb tanulmányokat, szócikkeket, tulajdonképp mindent. Munkáinak nemcsak a feltárt és „megszóllaltatott” források adják a fontosságát, hanem módszertani alapossága is példát mutat. Balogh Margit munkásságából kiemelkedik az 1949 és 1965 közötti püspökkari tanácskozások jegyzőkönyveinek sajtó alá rendezése, és különösen a történelemformáló egyént, valamint az egyént formáló történelmet egyszerre bemutató életrajzai. Kerkai Jenő és Grösz József életútjának, életút-szakaszainak feldolgozása mellett életművének eddig leginkább kiemelkedő alkotása a különös sorsú főpap, Mindszenty József – álláspontunk szerint aligha meghaladható alaposságú – biográfiájának megírása volt. Balogh Margit Mindszenty-monográfiája a hazai egyháztörténet- és politikai életrajz-írásnak egyaránt mérföldköve. Egyszerre felvehetetlen és letehetetlen. Pontosabban nehezen felvehető, mert a két kötet majd 1600 oldalát fizikai erőfelfejtés a polcra leemelni – ugyanakkor letehetetlen is, mert alaposságával és olvasmányosságával magával ragadja és lebilincseli olvasója figyelmét.

Balogh Margit továbbá nemcsak kutató történész, hanem remek tudományszervező is. Az általa koordinált vállalkozások közül kiemelkedik a zsinatok és nagygyűlések kutatását összefoglaló csoport irányítása (erről részletes interjút adott az *Egyháztörténeti Szemle* 2018. évi 3. száma részére), a hazai és nemzetközi konferenciákat pedig szintén nehéz volna felsorolni. Egyet mégis megemlítek, az egyháztörténészek 2016. évi találkozójának megszervezését egy Tolna megyei kisközségbe, Murgára. Az ötlet, a helyszín, a lebonyolítás és a konferencia egyaránt remek volt, nem is beszélve arról, hogy

két napig e diszciplína számos képviselője folytathatott eszmecsere-t egymással. Egy másik ilyen nagyszabású seregszemlét csak közvetített módon szervezett: 2020 januárjában akadémiai doktori védésén (témája a Mindszenty-életrajz volt) szintén nagyon sok egyháztörténész találkozhatott a szerzővel, valamint egymással is. Az *Egyház-történeti Szemle* felkérésére írt lektori véleményei pedig különleges élményeket adtak a szerkesztőnek is: néha alaposabban utánanézett az általa lektorált tanulmány témájának, mint maga a szerző.

Kérjük az ünnepeltet, fogadja szeretettel alábbiakban ezt a csokor közleményt, melyeket kollégái, barátai, tanítványai írtak születésnapjának köszöntésére! Ha kördiagramokon akarnám ábrázolni a „kollégák”, a „barátok”, a „tanítványok” köreit, több közös metszetet is fel kellene tüntetnem, és az egész egy nagy „tisztelői” feliratú körbe kellene foglalnom. Szeretnénk, ha az ünnepelt tudná és érezné, hogy ezekbe a kördiagramokba az alábbi szerzőkön kívül még nagyon-nagyon sokan tartoznak, és mindannyiunkat örömmel tölt el, hogy oda tartozhatunk.

Isten éltesen, Margit!

Fazekas Csaba

Balogh Margit tanárnő köszöntése

Kelemen Krizosztom pannonhalmi főapát (1929–1950) témában az ELTE Legújabb kori Tanszékén szereztem doktori fokozatot 1985-ben. Egyik bírálóm a kiváló és jólelkű történész, Gergely Jenő tanár úr volt, akivel haláláig baráti és szakmai kapcsolatban is álltam. Gergely tanár úr hívta fel figyelmemet Balogh Margit fiatal történészre.

A többi, az elmúlt évtizedek szakmai és személyes barátsága már szinte magától értetődő. Nem csupán figyelemmel kísértem, hanem sokat tanultam és tanulok Balogh Margittól, a kutató történésztől: látásmódot, következetességet, megbízhatóságot. A bencés rendtörténet kutatásában segítséget kaptam tőle, ma is tanácsát kérem szakmai kérdésekben, hiszen a közelmúlt történetének egyik kiemelkedő ismerője. Részben ez a tapasztalata, ismerete adott erkölcsi támaszt és bátorítást ahhoz is, hogy a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia által létrehozott Lénárd Ödön Közhasznú Alapítvány kuratóriumi elnökségét (2006–2010) Kahler Frigyes, Kálmán Peregrin OFM, Szabó Csaba történészekkel vállaljam.

Szinte nem tudok olyan kérdésre gondolni, legyen az fiatalok tudományos, illetve szociális támogatása, vagy a lepusztuló murgai templom megmentése, amiben Balogh Margit tanárnő ne nyújtott volna valós segítséget. Ekkor még nem is említettem azt a tekintélyes